

Spor duše s tělem

Slyš to starý jako mladý,
by poslúchal této vády.
S svú sě dušú vadí tělo,
dušu přehádati chtělo,
proto dušě k Bohu
vzdychá,
neb ju silná strast upíchá:
zбудúc světa v hoři býti.
Proto by chtěla přijíti
k milosti Boha pravého,
Jezu Krista nebeského.
Tělo sě proti ní zpierá,
proto dušě slz utierá,
radiec tělu na pokánie;
a tělo sě tomu zbránie:
„Božiemuť napořád býti,"
proto neohcu smutno nýti.
Ty plač, dokud tobě l'ubo,
mněť jest plakánie
neľubo;
já sě chcu vesele mieti,
ty se mnú, ač budeš
chtieti."

DUŠĚ (vece):
„Benedic! Rač požehnati
ten, jenž ráčil dušu dáti,
čistu v tělo

vlil
dospělo, dokonav
všech údóv dielo.

Vlil v tě čiest Ducha
svatého, podobnost
obraza svého. Tě
daroval

i obloval,
rozomenství
m korunoval

DAL t' rozomenstvie
každému činu zlému i
dobrému. Viz, co čině,
a v tvěj
vině dušičky své
neuvině.

Drž sě, na kterou chceš
cěstu, to pak zvěz za
pravdu jistú,
žeť jest dávno

zvěstováno:
Plač s veselím! v Písmě
psáno."

TĚLO (vece):
„Netbaj na to, duše
milá, však vidíš, žeť
ve mně síla, rozom s
krású,
všú
věhlasú; jázť neznám
smutného času.

Milá duše, netbaj
na to, pust' smutná
myšlenie tato!
Sbožie mnoho
mám, bez
toho neviem vesela
nikoho:

z toho dám svú
Bohu obět, obrácu
jej k sobě opět.

Jáz klekánie
I i
vzdychánie často
zděju pro pokánie.

Budu-li v čem
poblúdilo, pokořu sě -
j' budu mílo z
skutka mého,
Boha
svého utěšu z těla
křehkého."

DUŠĚ (vece):
„Milé tělo, proč
sl'ubuješ, sl'ubuje
nenaplňuješ? Tot'
jest vada -
má mysl
žádá pokánie, tělo
otkládá.

Jako havran veždy
kváčeš; tělo, co nade
mnú pášeš, že dieš:
Zajtra,
zajtra,
zajtra! Proto dušě v
žalostech trá. '

Tuhá žalost, silné hoře
rozchodí mě, tvé
nádvořie, strast v
sirobě

ve vši mdlobě.
Vládneš mnú, semť v tvěj
vosobě.

By mi bylo sobú vlásti,
chtěla bych lépe uklásti:
svój nábytek
i přiebytek
dalať bych za rajský
užitek."

TĚLO (vece):
„Budť vesela, duše
milá, chval Boha, ž'
sěs přihodila u mé
tělo;
věž zacělo.
mněť silné sbožie
přijělo.

Kážu stodoly
zbořiti, chcu větčie
nové stvořiti; pro
náděju
v ně vše
zděju, se mé sbožie
dobré děju.

Jěz a pí, měj sě vesele,
netbaj na to, což v
kosteke kněžie hrozie;
mniši množie,
druh před druhem ludbu
tvořie.

Tato slova v srdci
znímaj, na to,
duše, rozpomínaj:
peniez v městě
j' ve vši
čestě najvětčí přietel
jest jistě!"

DUŠĚ: (vece):
„Ó Marie plná
radosti, túžu toho k
tvěj milosti, ž ne
mú vinú
pro zlú
hlínu jáz nebožička
zahynu.

Ach, toť mi sě silně
stýšče, nenie, kto
milosti zíšče,
než prut Jesse,
jenžto, vie sě,
na němž kvitnúcí květ
ktvieše.

Zrušilo se mé
veselé, vízu svého
nepřítele, ke mně
spěchá,
mně do
smiecha nenie ležiec
prostřed hřiecha.

Jáz nebožička
hubená, hřiešnú
hlinú zahubená!
Všeckna diela
mého těla
hubeně sú mnú
dospěla."

TĚLO (vece):
„Proč mi to násile
činiš, duše, že mě k
Bohu viniš? Darmo
ztúláš,
ž' mě
omlúváš, jáz nevědě, v
koho úfáš.

Duše, rozoměžž to
právě, jázť sem ješče
plno zdravie; to viem
cěle:
u mém
těle mieváš rozličně
veselé.

By ty právě
rozoměla, se mnú
bydleti uměla!
Duše milá,
ve mně síla,
bychva spolu smrti
zbyla.

Božieho tajeňstvie nevieš,
paklí vieš, proč mi
nepovieš?

Duše, netbaj,
mne nehněváj,
až smrt uzříš, tož se
hněváj!"

DUŠE (vece):
„Mého srdcě hrozná
strasti, že mi nelže
sobú vlásti! To
viem právě:
mě ostavie
tvěj vši vině; ach mé
hlavě!

Rozchodí mě strast v
sírobě, srdce přě - v -
žalostněj mdlobě. Hoře z
hoře,

vizu spořě
vychodíecie pkelné
zoře."

[...]

TĚLO (vece):

„Juž mně mluva s tobú
stala, všechna chytrost
mne ostala; ty lépe
vieš,
co smrti dieš,
chytřě-1', či sprostně
otpvieš.

Jáz nevědě co kam
klásti, nemohu i
údem vlásti - juž
člénkové
i údové
plni jsú bolesti
nové."

DUŠE (vece):

"Pošli po svú múdrú radu.
ať na poctě s smrt'ú sadú!
Snad ty můžeš.
to vymóžeš, svú
chytrost'ú smrt
přemóžeš."

TĚLO (vece):

„Nezdá mi sě to
nikake, by neměla
moci také proti
smrti,
zlé valpurti;
dávě sobě spolu trti?"

Nestýskaj mi, duše, déle,
mněť sě ovšem krupně
mele, rozom, síla,
krása
milá zhynuly právě
jak brla.

Vad' sě, duše, s smrt'ú
sama, vidíš, mnút' smrt
silně lámá, řeči ukrať,
času netrať!
Mé tělo, bradu vzhoru
zvrat'!"

Tkadleček

3

Teď žalobník proti Neštěstie se jmenuje skrytým jménem a v podobenství. A v tom jemu svůj řád a svůj stav vypravuje. A potom vypravuje, proč jemu laje a kterou příčinu svůj tajný skutek zjevuje.

Jáť jsem tkadlec učeným řádem, bez dřievie, bez rámu a bez železa tkáti uměji. Člunek můj, jímžto osnuji, jest: z ptačie vlny; přieze má z rozličných zvířat oděvu jest. Rosa, jenž rolí mú skropuje, nenie obecná voda ani sama o sobě, ale jest s obecnú vodú smiešena, jížto v svú potřebu jednak nahoru, jednak dolóv i sem i tam krópěje podávám. A jsem z české země hlavú a nohama odevšad. Jméno mé pravé jest zbito a otkáno z osmi slov abecedních, k němuž sem vydán a vysazen. Slovo prvnie mého jména na počátku jest z abecedy 11., a potom jest 20. a potom 4. a po těch všech jest opět 20. a hned po něm 9. a poslednie slovo jest 10.

Jáť sem, Neštěstie, ten, jenž se již tak jmenuji, znaj mě, jakž mě slyšíš. Slyš mě, coť pravím: Já, Tkadlec, tě, Neštěstie, vždy nenáviděti mám, tobě se po vše časy vždy silně protiviti a vždy proti tobě býti. Rozumiemť a pomním na to: dřeve si mě bylo s mú útěchú svadilo, toť sem byl prezřel. Jižs mě jie teď konečně zbavilo. A zda ty nevieš, že jest to člověku přirozeno, jedno žeť to přikázanie božie ruší, že člověk toho želé, co mu se

křivdy stane, a kde může, rád se mstí, a netolik ihned, ale i po času? A netolik člověk to činí a toho jest přirození, ano to jest přirozeno i hovadu a mnohým zvířatům, němé tváři. A zdali to ku pomstě není podobno? Ty, Neštěstie, ty mě všeho mého dobrého zbavilo a mně o to mluví nedáš. Mlčetí nebudu, tajití vždy nechci, uhrozit mne nemůžeš, zjevití chci. Smělo-lis nade mnú zle učiniti, směj ty ode mne také hanebnú řeč slyšeti a ji trpěti! A zdali nevíš, že sám Stvořitel praví ve Čtení a říká: „Měru, jenž jí měříte, tať vám odměřena bude“? Smělo-lis mě ty, zlé Neštěstie, smútití, rač se za to nestyděti, coť pravím. Ale jáť tomu již, zlé Neštěstie, dobře rozumím podle tvé řeči, že ty mnoho sirotkú učinilo na světě takýmž rozlúčením, jakožs nade mnú učinilo. Mnohos ty lidí smútilo svú protivností a falešným podjetím, a ačť jsou tomu druzí nerozuměli úplně, odkad se jim to stalo, jáť tomu již rozumím, ač nerad, že ty to, zlé Neštěstie, ještě netoliko mě odlúčilo a odvedlo od méj všie radosti, ale že také ty to, Neštěstie, ještě Medí, tu kněžnu, a Jazona, toho vítěze, u milosti prvé svázalo a potom je hanebně a nelítostivě rozdělilo, a mnoho takých znamenitých lidí, ještě o nich a tobě znamenitě jest psáno i podnes za mých časuov se přihodilo, pro něž dnes i vždy já, Tkadlec, křičím i křičeti chci a volati nepřestávaje hlasem po vše časy skřeklavým: „Ach, ach, nastojte, na tě, zlé a hanebné a každému protivné Neštěstie!“

8

Ted' Neštěstie opět mluví k žalobníkovi a jemu to vykládá, že, by všichni lidé, jenž sú byli od

počátka světa na zemi až do siež chvíle, byli bez Nešťestie, že by již pravým pychem a pravým násilím jeden druhého jedl; a netoliko, ale že by jim již svět dávno byl sšél a úzek. A k tomu lakomství a k pýše přirovnává k tomu Evu, první ženu, kterakými hříechy byla podjata.

Všechna nebeská věčná radost, ta jest otdána bez končenie dobrým lidem po jich smrti; všechna bieda a žalost pekelnie propasti, tať jest přisúzena na věky zlým lidem. Ale všechny věci zemské na světě stvořené, jenž světa požívají, jsú nám jakožto k dědičství dány. V nebi jest dán pokoj a odplata po zaslúžení, u pekle pláč s nepokojem po vině a po prohřešenie, zde na zemi jest všemu stvoření dána neústavnost od svrchnieho napravitele. a to jest nám mocně do konce poručil a proto, abychom všechny zemské věci svým řádem přesazovali onde i onde. i z onoho i z onoho miesta, a jim miesta ustavičného nikdiež nedali. Proč to nám a žádnému jinému jest poručeno, to ten sám vie, jenž nás k tomu jest vydal, nevědomoť jest to nám. Pravit' Aristoteleš v svých prvních knihách *Metafyziky*: „Vuole božie nenie věděna;“ a jindet' praví: „To, což k věčnosti slušie, to konečného věděnie nemá dosti.“ My sme věčné a my konce svého nevieme, ty pak nadto. Protož tot' sú súdové boží, nech jich a nás ostav při tom, čímž sme vydáni. Než ty, ješto s námi o to hrubě zacházieš a vždy řeči své umenšiti ani uskrovniti nechceš, ty vezmi to před se a znamenaj a pilně znamenaj a rafíjí svého rozumu na svém smyslu a v svém srdci dobře a hluboko pevně a znamenitě napiš a tak, aby toho nezapomínal, než, kdyžť se kde udá, pobyti tu, kdež by co takového o nás slýchal.

Bychom my od počátka světa aneb od počátka prvnioho člověka, jenž z hlíny byl slepen, až do sie chvíle nebyli svú moc ukázali a lidi jako zahradník ščepy ty přesazovali a druhé z kořen nevyplenili v jich stavě, však by již jeden druhého jedl, jeden na druhém byl by jezdil, kto by s koho síly více jměl, neboť by se žádný druhého nebyl bál. nebt' by žádný o pokoře a o nízkém stavě nebyl věděl, aniž by byl uměl seznati, co dobrého, co jest zlého, co prostředek mezi jich oběma: žádný by byl nedělal, žádný by druhému pohodlé žádného nečinil, žádný by pod druhého byl neslušal. Ti všichni by byli chtěli pány býti; vše. což by koli bylo na světě, což by sobě kto byl dosáhl, co by sobě kto byl zjednal kterakožkoli, mnělt' by byl člověk, by to věčně jeho bylo a že by on toho nikoli zbýti ani kterak potratiti mohl. Ryby všecky rozličného a dávného přirozenie v hlubokosti mořské i v jiných širokých, dalekých a valných vodách, tyť by byly již ne-statčily, všechna zvěř, malá lesná i veliká, divoká i nedivoká, tať by již byla zahynula, ptačstvo, jenž u vysokosti větrné pod oblaky přebývá, toť by bylo již sešlo. Všichni lidé by byli chtěli pansky a bez řádu sobě k vuoli a k libosti bydliti a živi býti. Vešken svět takýmž během a takýmž nepořádem byl by již úzek pro lidské zpupnosti, pro lidské hrdosti, pro lidské bujné mysli, pro lidské zlé a nečisté lakomstvie, ano i sic druhým lidem svět mál, úzek, krátek a neprostran. Dobřet' nám jest poručeno slovo toho mudrce, jemuž jmě Sokrates, abychom je skutkem dovedli, jenž praví tak: „Toho všeho, což komu Ščestie přivede anebo zjedná, to Spravedlivost opraviti má; a nač pak Spravedlivost by hrubě siehnúti

chtěla, tohoť pak zřízení a skrovnost nedopustí." Hled', Tkadlečku, cožť se to znamená! By to již býti mělo po tvéj vuoli, že bychom tě již byli ostavili podlé tvé vuole s tvú tú jistú, jakož pravíš, žeť jest toho Ščestie přálo, ale Spravedlivost, tať by tobě v tom překážela, majíc za to a praviec to, že by to býti nemělo, by ty, jsa člověk Bohem stvořený, mnohým dobrým smyslem obdařen, i chtěl se zavésti sám pro takéhožto stvořeného člověka, jenž od téhož Boha stvořen jako ty, nic od většieho, by ty se zavésti chtěl pro takéhožto minutého člověka, jenž z téj hlíny jakož i ty jest z ničehož stvořen, by ty se chtěl tak dalece zapomenúti pro takéhožto člověka, z jehožto pokolenie vešken svět jest od počátka světa až do skonání světa pro hříech u pokání.

Slyš, jakž to mieníme, pilně poslúchaj! Tak jakož vaše prvnie matka Eva lakomstvím a pychem vešken svět zavedla a k tomu nevěřú a neposlušenstviem, takť by tíž čtyrie hříechové byli mezi lidmi až do skončení světa. Nebť jest matka vaše prvnie shřešila čtyřmi hříechy najznamenitějšími v snědku toho jablka, o němž ty sám vieš. Neb první hříech učinila lakomstvím, že jedla to, což jie bylo zapovědieno. Druhý hříech učinila neposlušenstvie, neb mimo přikázanie božie. Třetí hříech: pýchú shřešila, že v tom libost měla slyševši, že má býti jako bohové, vědúc zlé a dobré; v tom se mienila povýšiti nad řád ten, v němžto ji byl Buoh ustavil. Čtvrtým hříechem shřešila nevěřú, neb nevěřila řeči božie, jenž jie řekl: „Kterúžkoli hodinu ovoce toto jiesti budete, smrtí umřete;" v tom jemu věřiti nechtěla, ale pochybivši v tom. i věřila d'áblu hadu, což jie řekl. Hled' podlé toho. což se jie

zdálo, by toho štěstím byla dosáhla, že mněla, by věděti zlé a dobré mohla; za šťastie sobě to měla, pro něžto i Boha odstúpila. Ale Spravedlivost, rozsúdivši to podlé pravého rozeznánie, ortel vyřekla, ať by pro ty čtyři hřiechy, jimiž se sama zavedla, smrtí umřela. Ale poněvadž Spravedlivost chtěla hrubě před se vésti řád svůj bez milosti, upadla jest v tu skrovnost a zřiezeme, nechtiac toho dopustiti, by člověk, z hlúposti své, věda kdy proti Spravedlivosti zajíti a neuměje se jie z netbánie vystřieci, i chtěla námi, Nešťestím, člověka každého vystřieci; a jakož chtěla, tak se stalo.

Hled'. Tkadlečku! By to již jinak nebylo zjednáno od té| chvíe, jakž Eva, matka vaše prvnie, shřešila, rozličnými zásadami a mnohým odvozením, jenž námi častokrát člověk rozličný od rozličných skutkuov, jenž by proti jeho Stvořiteli byli, odveden byl, vešken svět by byl již úplně těmi hřiechy svázán. Bylť by jeden druhého neposlušen; tožť neřád. Byl by každý lakomstvím chtěl všeho dosiehnúti; toť zlé. Bylť by jeden na druhého vždy se vznosil; toť pýcha. Bylť by jeden druhému nevěřil, by kto nad ním byl; toť nevděčnost. Bylť by člověk se pótek žádných nebál; toť zúfalstvie. Nebť by nebyl věděl, odkad má přijíti, nebť by byl nevěděl, co dobře a co zle; tožť hlúpost. O chudobě by praviti neuměl, neb by vždy byl v rozkoši; tožť obžerstvie. Se sám by neznal, aneb by mněl, by Bohem byl; tožť zatvrdilost. Budúcích časóv by netbal; tožť zúfalstvie. Nebť by mu pýcha rozeznánie nedala, žádnému by vhod nebyl; tožť nerozum. Žádnému by se nezachoval; tožť obmeškánie. Boha by snad neznal; tožť hovadnost. [...]